

Scroll to page 6 for English version!

Deutsch Tamás: A Magyar Testgyakorlók Köre története

A 2018-as esztendő jubileumi év volt a Magyar Testgyakorlók Köre, azaz az MTK Budapest életében, hiszen klubunk megalakulásának 130. évfordulóját ünnepelhattük. Az egyesületet 1888. november 16-án alapították meg Szekrényessy Kálmán Teréz körúti lakásában.

Habár a kimagasló eredményeket elérő MTK sportolóról a megsüvegelendő teljesítményeiknek megfelelően, méltó módon emlékezik meg az utókor, a klub megalapításában oroszlánrészt vállaló Szekrényessy Kálmánnal roppant igazságtalan az emlékezet, pedig nélküle az MTK nem is létezne. Szekrényessy Kálmán minden túlzás nélkül a XIX. század végének és a XX. század elejének egy egészen különleges, a klasszikus reneszánsz ember minden tulajdonságával rendelkező alakja. Mégis kevesen tudják róla, hogy milyen nagyszerű életpályát futott be, és habár nem zsidó származású volt, mégis minden erejét latba vetette annak érdekében, hogy az asszimilálódó budapesti zsidó fiatalok számára egy önálló klubbal megteremthesse a szabad sportolás lehetőségét.

Szekrényessy Kálmán Kossuth és Garibaldi személyes jóbarátjaként a sportban nyújtott kiemelkedő teljesítménye mellett megalapította Magyarország első sportnapilapját, illetve a Szépirodalmi Lapokat, sőt titkára volt az Irodalmi Társulatnak is. Talán még kevesebben tudják róla, hogy mindezekon felül katonaember is volt. Don Carlos madridi herceggel együtt harcolt Bilbaónál, Dániában békefenntartó, Galíciában dzsidáshadnagy volt. És Szekrényessy volt az is, aki halálos ágyán lezárta Klapka tábornok szemét.

Sportbeli sikereit tekintve ő volt az első, aki megnyerte a 15 fokos Balatonban, a Füred-Siófok között rendezett Balaton-átúszó versenyt, amelynek kevés nézője közül az egyik Szekrényessy jóbarátja, Jókai Mór volt. Hajós Alfréd edzőjeként, a szakmai közreműködése nélkül talán nem születtek volna meg Hajós csodálatos eredményei sem. Mindemelett a lágymányosi Duna-ágba egy 1200 férőhelyes stadiont is építtetett annak érdekében, hogy ott tartott vízisport-eseményeket a nézők kényelmesen tudják megtekinteni.

Ha klubunknak, vagy akár a magyar sportéletnek van adóssága az MTK történetével kapcsolatban, akkor biztos, hogy ezek közé tartozik az, hogy eddig nem kellő figyelemmel ápolta Szekrényessy Kálmán örökségét és emlékét.

Két oka volt annak, hogy Szekrényessy közreműködésével 1888. november 16-án elkötelezett zsidó fiatalemberek létrehozták a Magyar Testgyakorlók Körét. Az egyik, hogy 1867 után, a zsidó emancipációról rendelkező törvényt követően annak szellemisége még messze nem érvényesült maradéktalanul az akkor már működő fővárosi sportegyesületekben. Volt megkülönböztetés, voltak öltözői beszólások, és az MTK-t megalapító büszke, fővárosi zsidó fiatalembereknek ebből elégük lett. Úgy gondolták, hogy a szenvedélyüknek, a nemes szabadidő-eltöltésüknek inkább a saját közösségükben szeretnének hódolni, ahol mindezekről mentesülhetnek. A másik ok mai szemmel talán egyszerűbbnek mondható, sportbeli vitakérdés volt, ugyanis az akkor működő sportegyesületek szakmai értelemben meglehetősen konzervatívak voltak. Azaz tulajdonképpen csak két sportágat fogadtak el teljes mértékben, a tornát és az atlétikát. Ezek a sportszakmai értelemben rebellis, ráadásul zsidó fiatalemberek azonban más sportágakban is vitézkedni szerettek volna. Korábbi sportegyesületeik, mint a Magyar Atlétikai Club és a Nemzeti Torna Egylet nem teremtettek lehetőséget arra, hogy ezekben a sportágakban nyílt versenyeken is megmérettethessék magukat. Így büszkén mondhatjuk, hogy 131 esztendeje magáért a sportolás szabadságáért is hozták létre a Magyar Testgyakorlók Körét. Alapítóink tétlenkedés nélkül, már 1889. április 21-én megrendezték az első sportrendezvényüket, egy atlétikai versenyt az Orczy-kertben.

Mindenfajta túlzás nélkül, büszkeséggel mondható, hogy az MTK történetéhez megannyi újítás is kapcsolódott. Az MTK volt az első hazai többszakosztályos sportegyesület, az első olyan klub, ahol szavazati jogot kaptak az ifjúsági sportolók, és itt sportolhattak először szabadon, egyenjogú tagként a nők. Méghozzá abban az időszakban, amikor Coubertin báró azt az álláspontot képviselte, hogy a fizikai különbözőségek okán a nők sportversenyen való részvétele elképzelhetetlen. Hosszú ideig a nők nem is vehettek részt olimpiai játékokon, de az MTK-ban már 1912-től hölgy szakosztály működött. Végül, de nem utolsó sorban az MTK volt az első, ahol külföldi edző és külföldi játékosok is szerepet kaptak.

A kezdetek kapcsán fontos megjegyezni azt is, hogy már 1904-ben, a megalakulását követő 16. évben az MTK-nak olimpiai bajnoka lett, Halmai Zoltán úszó személyében, aki

St. Louis kétszeres olimpiai győztese. Az első években az új egyesület tagjainak atletizálásra, úszásra és kerékpározásra nyílt lehetősége, majd a századfordulóig ezekhez csatlakozott a súlyemelés, a birkózás, az ökölvívás és az evezés. Később létrejött az úszó, a vívó, majd 1901-ben a labdarúgó-szakosztály is. Az első hivatalos országos bajnoki címeket az úszó Deutsch Gyula (1895) és a kerékpáros Papp Ferenc (1898) szerezték. Az első 25 év alatt a kék-fehérek 8 sportágban 77 országos bajnoki címet szereztek.

A kiemelkedő személyiségeknek a sportvezetésben is fontos szerepe van, erre az MTK történetében ékes példa Brüll Alfréd személye, aki 1905-től lényegében haláláig, hivatalosan pedig 1942-ig, az MTK önfeloszlatásáig a klub elnökeként tevékenykedett. A XIX. század végének nagy sportegyesület-alapítási lázában létrejött MTK nélküle valószínűleg egy kisebb, kevésbé jelentős sportegyesület maradt volna. Ugyanis Brüll volt az, aki a fejébe vette és megannyit tett is azért, hogy az MTK a magyar sport egyik meghatározó és eredményes egyesülete lehessen. Neki köszönhető, hogy ma, a XXI. században az MTK-t, a XIX. század végi megalakulás és a XX. századi sikerek után fiatalabb és idősebb testvéreivel, a Ferencvárossal vagy az Újpesttel egy lapon lehet említeni.

Az 1910-es, 20-as évektől kezdve az 1940-es évekig az MTK toronymagasan az egyik legeredményesebb magyar sportegyesület volt, másodikként a Magyar Atlétikai Club mögött. Ezek után szavakkal le sem írható az a szenvedés, amit a vészkorszak idején az MTK legszélesebb értelemben vett közössége elszenvedett. Százak, ezrek, tízezrek váltak koncentrációs táborok vagy munkaszolgálatok áldozataivá, akik között az MTK sportolói, edzői, szakemberei és szurkolói is óriási számban voltak.

Senki nem csodálkozhatott volna azon, ha ekkor, a történelmi kataklizma okán véget ér az MTK története. De már 1945 februárjában Weisz Richárd, az 1908-as olimpia bajnoka tanácskozást hívott össze az MTK újjáalapítása érdekében. A gyűlésen nem az újjáalapítás egy későbbi időpontját tervezték, hanem magától értetődő természetességgel úgy döntöttek, hogy a Magyar Testgyakorlók Köre újraindítja sporttevékenységét a vészkorszak borzalmait követően. A tanácskozás hírére a Ferencvárosi Torna Club küldöttsége is megérkezett, elsőként üdvözölve, hogy klubunk folytatja tevékenységét. Mivel az MTK Hungária körúti stadionja gyakorlatilag megsemmisült, azt is felajánlották, hogy amíg a klub nem végez az újjáépítéssel, a

komoly károkat szenvedő, de mégis használható FTC stadionban tarthassuk hazai mérkőzéseinket. A lehetőséggel 1947-ig élt is az MTK.

Az 50-es években a kommunista diktatúra megfosztotta a klubot nevétől, színeitől, identitásától és hagyományaitól. Először Textilesre, aztán Budapesti Bástyára, majd Budapesti Vörös Lobogóra változtatták az MTK nevét, amelynek természetesen a színe még véletlenül sem lehetett a korábbi, kék-fehér. Végül az MTK 1956-ban vette vissza a nevét és klubszíneit.

Majd két évtizeden keresztül, az 50-es évek végétől a 60-as éveken keresztül egészen a 70-es évek elejéig az MTK-t egyfajta sajátos kettősség jellemzi. Ugyan vannak fontos sikereink, olimpiai és világbajnoki győzelmeink, de az MTK valahogy mégsem találja az identitását. A zsidókérdés még 1956 után is a szőnyeg alá volt söpörve, nem volt lehetőség arra, hogy egy sportklubnak ilyen típusú identitása legyen, más önazonosság-tudatot pedig az MTK nem talált magának.

Ezen a helyzeten az változtatott, amikor Fekete Jánost 1972-ben az MTK elnökévé választották, aki Brüll Alfréd után a második leghosszabb ideig (1972-1992) volt a klub elnöke. A regnálása alatti években a szocializmus szabadsághiányos körülményei között finoman fogalmazva is ellentmondásosan – a nyilvánosság szintjét el nem érve – az MTK saját köreiből élesztik újjá a zsidó közösséghez tartozó identitást. Ez tulajdonképpen a 70-es, 80-as években máshol is tapasztalható kettős beszéd időszaka, amikor a teljes identitásnélküliség után, az MTK csendben elindult a saját azonosságtudata felé.

Ez a sajátos működés a rendszerváltoztatást követő évtizedben is fennállt. A fordulópontot 2010 hozta, amióta az MTK nemcsak önmaga, hanem a sportbarátok, a versenytársak és a saját, valamint tágabb nyilvánosság számára is büszkén vállalja eredeti identitását. Ebben az esztendőben az MTK új vezetése egy stratégiát is megfogalmazott arról, hogy a klub hova szeretne eljutni a következő évtizedben. Ez a program két világos célt tartalmazott. Egyrészt, hogy az MTK újra sikerklub legyen, sportolói teljesítményével hozzájárulva a magyar sport eredményességéhez, másrészt, hogy a saját, múltbeli hagyományait büszkén vállaló közösséggé váljon. Az MTK mindig is világi sportegyesület volt, de ezer szállal kötődik a fővárosi, illetve magyarországi zsidó közösséghez. Ez az a kötődés, ami erőt, önazonosságot teremt az MTK-nak. Ennek a vállalása nem teher, hanem büszkeség.

Az, hogy az MTK 2010 óta újjáépül, nagyon sok kézzelfogható sportlétesítmény-fejlesztést is jelent. Ezek közül kiemelkedik a 2016. október 13-án átadott Új Hidegkúti Nándor Stadion, de a Kerepesi úton még az idei évben elindul az MTK Sportpark beruházása is. Ezzel egy olyan új létesítményegyüttes jön létre az Új Hidegkúti Nándor Stadion környezetében, amely a XXII. századra is garantálhatja az MTK megfelelő működését.

Nagy büszkeség klubunk legfrissebb történetében, hogy MTK sportolók is hozzájárultak hazánk első téli olimpián megszerzett aranyérméhez, Liu Shaolin Sándor és Liu Shaoang személyében.

Az MTK 131 éves sikertörténete alatt összesen 35 olimpiai aranyérmet szereztek a kék-fehérek, amivel a nemzetek összesített olimpiai eredményességi táblázatában bizony már a legjobb 30 ország között lehet szerepelni. A magyar sportegyesületek olimpiai eredményességét tekintve a klub ezzel holtversenyben a 4-5. helyet foglalja el. Az öt legeredményesebb magyar sportegyesület tehát önmagában olyan sikereket ért el, hogy a világ 40 legeredményesebb országával is külön-külön felvehetné a versenyt.

Mindezekén túl 2010 azért is volt még fontos esztendő, mert a Maccabi VAC és az MTK újonnan megválasztott elnökei új fejezetet nyitottak a két klub korábban nem mindig felhőtlen kapcsolatában. Megállapodtunk, hogy mindkét egyesület mindent megtesz azért, hogy Magyarország és a főváros Maccabi Európa Játékokat rendezhessen. Természetesen erre az elképzelésünkre a szokásos hitetlenkedés volt az első reakció, amit a játékok rendezési jogának elnyerésével sikerült megcáfolni. Minden idők legnagyobb magyarországi multisport eseménye, a 15. Maccabi Európa Játékok pedig új lendületet adhat a magyar sportnak és a magyarországi zsidó sportnak, ezen belül a Maccabi VAC-nak és az MTK-nak is.

A „Különleges fejezetek a magyarországi zsidó sport történelméből” című sporttörténeti konferencián 2019. március 22-én elhangzott előadás szerkesztett leirata.

Tamás Deutsch: The History of MTK

In 2018 MTK Budapest had a jubilee year since we celebrated the foundation of the club which had happened 130 years ago. The club was founded on November 16, 1888 in Kálmán Szekrényessy's house on Teréz Circuit.

Although posterity keeps a proper memory of worthy athletes of MTK it is unjust to Kálmán Szekrényessy, without whom MTK would not exist. Without exaggerating, Szekrényessy can be described as a very unique figure of the end of the 19th and the beginning of the 20th century, who had all the characteristics of a classic renaissance man. But only a few people know how remarkable his life was. Although he was not Jewish he put as much effort as he could to create an independent club for the assimilating young Jewish people in Budapest who wanted to do sport free.

Szekrényessy, who was a good friend of Kossuth and Garibaldi, besides his outstanding achievements in sport established the first daily sport journal in Hungary, a literary journal called 'Szépirodalmi Lapok' and served as a secretary for the Literary Association. It is maybe even less known that he was also a soldier. He fought beside Don Carlos, Duke of Madrid in Bilbao, was a peacekeeper in Denmark and a lieutenant in Galicia. It was him who closed general Klapka's eyes on his deathbed.

Regarding his achievements in sport, he won the first swimming race between Füred and Siófok, across the 15-degree lake Balaton, and one of the few spectators was writer Mór Jókai, who was Szekrényessy's good friend. Szekrényessy was also a coach of Alfréd Hajós, who may not have been so successful without his help. Beside all these he had built a stadium in the Duna-branch in Lágymányos to accommodate spectators of water sport events.

If our club or even the Hungarian sport have debts connected to MTK, not cherishing sufficiently the legacy and the memory of Szekrényessy must be among them.

The young Jewish people and Szekrényessy had two main reasons for founding MTK on 16 November 1888. Although Jewish people had been emancipated after 1867 the spirit of this law was not present in operating sport clubs: Jewish people were discriminated and teased in dressing rooms. These proud young Jewish athletes had enough of this and wanted to spend their free time activity in their own community where they were not exposed to teasing.

The second reason is more easy to understand from our days, it was a debate regarding sport itself, because already existing sport clubs were professionally rather conservative. As a matter of fact, only two sports were fully accepted: gymnastics and athletics. These young and rebel Jewish people wanted to stand out in other sports as well but in their previous clubs (Magyar Atlétikai Club and Nemzeti Torna Egylet) they were not allowed to compete in them. So we can proudly say that MTK was founded 131 years ago for the freedom of sport as well. Without hesitating, on 21 April 1889 they already organized their first competition in athletics in Orczy Park.

Rather than showing-off, it can be stated with pride that after that the history of MTK could be linked to many innovations. MTK was the first club in Hungary with many divisions, the first one where also young athletes had the right to vote, and where women were allowed to do sports as equals. It was in an era when Baron de Coubertin vowed that women were physically unable to compete in sports. Thus for a long time women had not been present at the Olympics but MTK had a women's division from 1912. Last but not least MTK was the first club where foreign athletes and coaches could take part in the life of the club.

When we talk about the beginnings it also should be mentioned that the first Olympic champion of MTK was swimmer Zoltán Halmi who won two gold medals in St Louis, 1904, 16 years after the foundation of the club. In the first years the new club offered athletics, swimming and cycling to its athletes. Still before the turn of the century weightlifting, wrestling, boxing and rowing were introduced. Later fencing and football (1901) divisions were also created. The first official national champions of the club were Gyula Deutsch in swimming (1895) and Ferenc Papp in cycling (1898). In the first 25 years the athletes of MTK won 77 championships in 8 different sports.

In the history of MTK Alfréd Brüll's example shows that remarkable personalities can play an important role as sport leaders. He had served as chairman of the club since 1905 basically until his death and officially until 1942 when the club dissolved itself. Had it not been for him, MTK, which was founded with many other clubs at the end of the 19th century, would have remained an unimportant team. But Brüll decided to turn MTK into a significant club and one of the most successful ones and he had done a lot to achieve this. Thanks to him MTK - along with its younger and older siblings, FTC and Újpest -, after its foundation at the end of the 19th and the achievements of the 20th century, is still among the most important Hungarian clubs in the 21st century.

From the 1910s and 1920s until the 1940s MTK was sky-high the second most successful club after Magyar Atlétikai Klub. There are no words to describe the suffering which World War II brought to the broad community of the club after this period. Hundreds, thousands, tens of thousands perished in concentration camps or in forced labour, among them a huge number of athletes, coaches, officials or fans of MTK.

It would not have been surprising if after this huge historical cataclysm MTK had ceased to exist. But in February 1945 a meeting was called by Richard Weisz, who had become Olympic champion in 1908, to reestablish the club. Instead of planning to launch the club again in the future they decided to bring MTK back to life immediately after the suffering of the Jewish community. A committee was sent by FTC after they had heard about the meeting to welcome MTK back in sports life. Since the stadium of MTK was almost completely destroyed during the war FTC also offered their own stadium to MTK to play our home games there until the new place would be built.

In the 1950s the communist dictatorship simply took away the name, colours, tradition and identity of the club. The name 'MTK' was first changed to 'Textiles' than to 'Budapest Bástyá' (Budapest Bastion) and finally to 'Vörös Lobogó' (Red Banner). The club could not use its blue and white colours either. Finally MTK took back his name and club colours in 1956.

From the end of the 1950s until the beginning of 1970s – so for almost two decades – an odd dichotomy marked the life of MTK. In spite of our achievements, like Olympic or world championship victories, MTK could not find its own identity. Even after 1956 the whole 'Jewish question' was swept under the rug so it was impossible for a club to identify itself like that and MTK did not find another possible self-identification.

János Fekete brought change into this situation, who was elected as chairman of the club in 1972 and served the second longest term (1972-1992) as head of MTK after Brüll. During his tenure, in the atmosphere of the lack of freedom of socialism, the identity which connected MTK to the Jewish community was reborn, but it happened controversially – to put it mildly – and without any publicity. This is the era of the so called 'doublespeak', which characterized the 1970s and 1980s, and the time when MTK started its journey towards its true self.

This odd situation of MTK remained the same in the decades following transition. The turning point was in 2010 and since then MTK has been proudly representing its own original identity towards fans, competitors and the broad public. In 2010 the new leadership of MTK created a strategy about what we want to achieve with the club in the next decade. The strategy had two clear goals. First to turn MTK into a successful club, which can contribute to the great results of Hungarian athletes, and to become a community which undertakes its own tradition proudly. Although MTK has never been a religious club it is closely tied to the Jewish community of Budapest and Hungary. This connection provides strength and self-consciousness to MTK. This connection is not a burden but an honour.

Rebuilding MTK means a lot of infrastructural development as well. On 13 October 2016 the New Nándor Hidegkuti Stadium was opened and a new investment will be started on Kerepesi Road this year to build a sports park too. By this a new joint establishment will be created which could guarantee the operation of MTK even in the 22th century.

In the most recent history of MTK we are very proud of those MTK athletes, Shaolin Sándor Liu and Shaoang Liu who contributed to the first winter Olympic Championship of our nation. During the 131-year success story of MTK athletes of the club collected 35 Olympic gold medals. By this it would be possible to be among the 30 most successful countries in the all-time Olympic Games medal table. Regarding the achievements of Hungarian clubs at the Olympic Games MTK is tied on 4th and 5th place. This means that the first five Hungarian clubs were so successful that they could compete with the 40 most successful countries.

2010 was also an important year in the history of MTK because the newly elected leaders of MTK and Maccabi VAC opened a new chapter in the not always uncloudy relationship of their clubs. We agreed on doing everything in order to host the European Maccabi Games in Hungary and in Budapest. Naturally the first reaction to this was the usual disbelief but the upcoming games contradict this. EMG, the biggest multisport event which has ever been held in Hungary can give momentum to Jewish sport in Hungary, within that Maccabi VAC and MTK too.